

SE
SELVITYKSIÄ

Hannu Uusitalo (toim.)

Työeläkejärjestelmän uudistamisen tavoitteiden mittaaminen —taustaselvitys työuraryhmälle

Eläketurvakeskuksen selvityksiä
2011:2

Eläketurvakeskus • Pensionsskyddscentralen

SELVITYKSIÄ

Hannu Uusitalo (toim.)

Työeläkejärjestelmän uudistamisen
tavoitteiden mittaaminen
– taustaselvitys työuraryhmälle

Eläketurvakeskuksen selvityksiä
2011:2

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 010 7511 • Faksi (09) 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tfn 010 7511 • Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus Finland

Tel. +358 10 7511 • Fax +358 9 148 1172

Multiprint Oy

Helsinki 2011

ISSN-L 1798-7113

ISSN 1798-7113 (painettu)

ISSN 1798-8519 (verkkajulkaisu)

ESIPUHE

Hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen kestäväen talouskasvun ja työllisyyden ohjelmassa maaliskuussa 2010 perustetulle työuraryhmälle on asetettu kolme tavoitetta:

- työeläke-etuuksien riittävä taso on turvattava oloissa, joissa elinaikakertoimet alentavat tulevia eläkkeitä aiemmin oletettua selvästi enemmän
- työeläkejärjestelmän rahoituksen kestävyys on turvattava työeläkemaksujen kehityksellä, joka ei heikennä työllisyyden ja talouskasvun edellytyksiä
- keskimääräisen eläkkeellesiirtymisiän on noustava riittävästi, jotta kaksi edellä mainittua tavoitetta toteutuvat.

Tämä selvitys sisältää työuraryhmälle tuotetun tavoitteiden mittaamista koskevan raportin, jossa on laajemmin tarkasteltu sekä työuraryhmän valitsemia että muita mahdollisia edellä mainittuja tavoitteita koskevia mittareita.

Selvityksen laatimiseen ovat osallistuneet Marjukka Hietaniemi, Jari Kannisto, Mikko Kautto, Arto Laesvuori, Christina Lindell, Antti Mielonen, Mikko Pellinen, Juha Rantala, Jukka Rantala, Ismo Risku, Janne Salonen, Eila Tuominen, Hannu Uusitalo, Risto Vaittinen ja Mika Vidlund. Kirjoittamisesta on pääosin vastannut Hannu Uusitalo, joka on myös toimittanut julkaisun. Selvityksen taiton on tehnyt Anja Kallio ja kuvat Heidi Nyman.

Työuraryhmä on useaan otteeseen keskustellut tämän selvityksen luonnoksista ja antanut niihin kommentteja.

SISÄLTÖ

ESIPUHE	3
1 Työuran pituuden mittareita	5
1.1 Eläkkeellesiirtymisiän odote	5
1.2 Eläkkeellesiirtymisiän odotteen sukuisia mittareita	7
1.2.1 Eläkkeellesiirtymisiän odotteen osittaminen	7
1.2.2 Työkyvyttömyyseläkealkavuus	9
1.2.3 Työuran työkyvyttömyysriski	10
1.3 Työnjättöikä	11
1.4 Työllisyysaste	13
1.5 Työllisen ajan odote	14
1.6 Eläkevakuutetun työuran pituus	15
1.7 Eläkkeellä olevien osuus ikäryhmittäin	16
2 Työeläkkeiden tason mittareita	18
2.1 Keskieläkkeen reaaliarvo	18
2.2 Korvaussuhde	19
2.3 Kvasikorvaussuhde	20
2.4 Korvaussuhteen arviointi esimerkkilaskelmien avulla	21
2.5 Keskieläke suhteessa keskipalkkaan	23
2.6 Köyhyysriskiaste tai pienituloisuusaste	23
3 Rahoituksen kestävyysmittareita	25
3.1 Perinteiset mittarit	25
3.1.1 Eläkemeno suhteessa palkkasummaan	25
3.1.2 Eläkemaksu suhteessa palkkasummaan	26
3.1.3 Eläkevarat suhteessa palkkasummaan	26
3.2 Täydentäviä mittareita	27
3.2.1 Maksutason ja pitkällä aikavälillä kestävä maksutason erotus	27
3.2.2 Rahastointiaste	27
3.2.3 Jakojärjestelmävastuu	29
4 Eläketurvan sukupolvittainen tuottoaste	30
5 Yhteenvetoa mittareista	32

1 Työuran pituuden mittareita

Erilaisia työuran pituutta koskevia mittareita tarkasteltiin laajasti Eläketurvakeskuksen järjestämässä mittariseminaarissa syyskuussa 2009. Seminaarin esitykset ja johtopäätökset on julkaistu raportissa Hannu Uusitalo, Mikko Kautto ja Christina Lindell (toim.): Myöhemmin eläkkeelle – selvityksiä ja laskelmia. Eläketurvakeskuksen selvityksiä 2010:1, s. 87–117. <http://www.etk.fi/Binary.aspx?Section=42845&Item=64589>.

1.1 Eläkkeellesiirtymisiän odote

Eläketurvakeskus mittaa eläkkeellesiirtymisikää ja sen muutosta vuosittain laskettavalla eläkkeellesiirtymisiän odotteella. Odote ei ole ennuste vaan ikärakenteesta riippumaton keskikiluku. Periaatteeltaan eläkkeellesiirtymisiän odotteen laskemistapa vastaa elinajan odotteen laskentaa. Vastaava mittari on käytössä myös Norjassa ja Ruotsissa. Lisäksi ETK julkaisee kaikkia pohjoismaita koskevat vertailut.

Odote lasketaan seuraavasti. Ensin lasketaan jokaiselle ikäryhmälle tarkasteluvuoden aikana vakuutettujen kuolevuus ja eläkealkavuus. Näitä käyttäen lasketaan kuinka moni siirtyy vuoden kuluessa eläkkeelle. Vuotta vanhempana jäljellä olevien vakuutettujen määrä saadaan vähentämällä alkuperäisestä määrästä eläkkeelle siirtyneet ja kuolleiden määrä. Jatkamalla näin vuosi kerrallaan 70 vuoden ikään saakka (jolloin viimeisetkin jäljellä olevat lasketaan eläkkeensaajiksi riippumatta pääasiallisesta toiminnasta), saadaan laskennalliset eläkkeelle siirtyvien lukumäärät kaikille ikäluokille. Näistä laskennallisista eläkkeelle siirtymisistä laskettu keski-ikä on eläkkeellesiirtymisiän odote. Eläketurvakeskus käyttää eläkkeellesiirtymisiän odotteesta erityisesti kahta mittaria: odote 25-vuotiaalle ja 50-vuotiaalle.

Eläkkeellesiirtymisiän odotteella on monia hyviä ominaisuuksia:

- Se reagoi oikein eläkealkavuuksien muutoksiin. Tunnusluvun arvo laskee, jos jossakin yleistä eläkeikää nuoremmissa ikäryhmässä eläkealkavuus nousee (olettaen että se on ainoa muutos). Vastaavasti tunnusluvun arvo nousee, jos alkavuus näissä ikäryhmissä laskee. Alkavuuden aleneminen merkitsee sitä, että siirtyminen myöhentyy.
- Väestön ikärakenne ei vaikuta odotteen saamaan arvoon. Odote voidaan laskea erilaisille ryhmille, esimerkiksi miehille ja naisille ja yksityiselle ja julkiselle sektorille.
- Odote kuvaa yhtä vuotta, eli sen arvo riippuu vain eläkealkavuuksissa (ja marginaalisesti kuolleisuudessa) vuoden aikana tapahtuneista muutoksista. Se reagoi muutoksiin välittömästi.

Mittarilla on kuitenkin rajoituksensa:

- Työurat voivat pidentyä tai lyhentyä ilman, että eläkkeellesiirtymisikä muuttuu. Tällaisia tilanteita ovat:
 - työnteko aloitetaan aikaisempaa nuorempana/vanhempana
 - työuran huokoisuus vähenee/lisääntyy (esim. työttömyys ja perhevapaat)
 - työttömyysputken käyttö muuttuu.

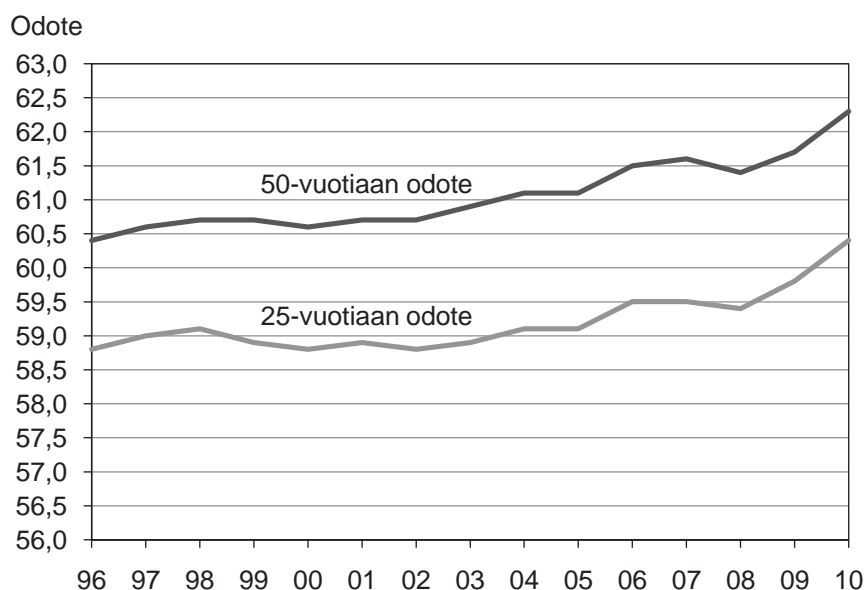
- Työpanos voi kasvaa tai vähentyä vaikka eläkkeellesiirtymisikä ei nousekaan. Esimerkkejä:
 - muutokset vuosittaisessa työajassa ja/tai työttömyydessä
 - eläkkeen rinnalla tehty työ ei näy eläkkeellesiirtymisiässä
 - muutokset osa-aikaeläkkeen/osatyökyvyttömyyseläkkeen käytössä eivät näy eläkkeellesiirtymisiässä
 - työttömyysputken ikärajan muutos ei näy eläkkeellesiirtymisiässä.

Vaikka eläkkeellesiirtymisiän odote ei ole kovin hyvä mittari työpanoksen tai työllisyyden seuraamiseen, se on eläkepolitiikan kannalta tärkeä tunnusluku: se kertoo iän, jolloin siirrytään eläketurvan rahoittajien joukosta saajien riveihin.¹ Eläketurvakeskus arvioi mittarin yksityiskohtaisen laskennan uudelleen vuonna 2011. Yksi selvitettävä asia on osa-aikaeläkkeen ja osatyökyvyttömyyseläkkeen erilainen käsittely odotteen laskennassa.

Yksityisen sektorin odote on saatavissa vuodesta 1983 alkaen. Alimmillaan yksityisen sektorin odote oli 56,6 vuotta vuonna 1986, jolloin yksilöllinen varhaiseläke (alaikäraja 55 vuotta) ja varhennettu vanhuuseläke (alaikäraja 60 vuotta) tulivat voimaan. Vuonna 2010 koko työeläkejärjestelmän 25-vuotiaan eläkkeellesiirtymisiän odote oli 60,4 vuotta ja 50-vuotiaan odote 62,3 vuotta. Eläkkeellesiirtymisiän odote on viime vuosina noussut siinä vauhdissa tai jopa hiukan nopeammin kuin vuoden 2005 uudistusta valmisteltaessa viime vuosikymmenen alkupuolella oletettiin.

Kuvasta 1 nähdään, että 25- ja 50-vuotiaan odotteet ovat kehittyneet samansuuntaisesti. 50-vuotiaan odote on kuitenkin noussut hieman nopeammin kuin 25-vuotiaan odote. Odotteiden ero kertoo, että työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen 25 ja 50 ikävuoden välillä aiheuttaa noin kahden vuoden vähennyksen 25-vuotiaan eläkkeellesiirtymisiän odotteeseen.

1 Ilmaisu ei ole aivan tarkka: henkilö voi siirtyä eläkkeelle esimerkiksi julkiselta sektorilta ja olla samanaikaisesti työssä yksityisellä sektorilla.

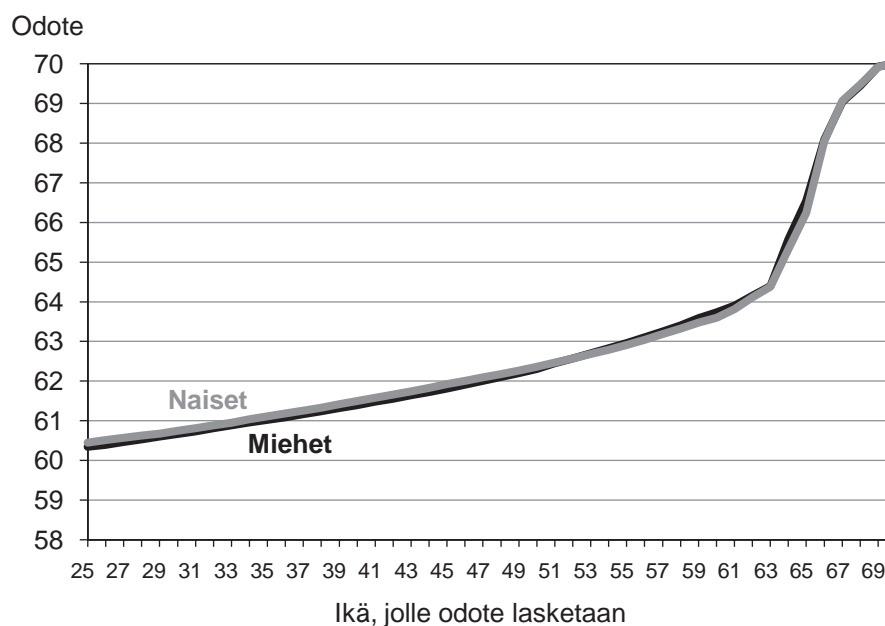
Kuva 1. Eläkkeellesiirtymisiän odote 1996–2009. Kaikki työeläkkeelle siirtyneet.

Lähde: Eläketurvakeskus.

1.2 Eläkkeellesiirtymisiän odotteen sukuisia mittareita

1.2.1 Eläkkeellesiirtymisiän odotteen osittaminen

Eläkkeellesiirtymisiän odote voidaan laskea kaikille ikäluokille (25–70-vuotiaat). Kuva 2 sisältää odotteen koko ikävälille vuonna 2010. Kuvasta voi katsoa esimerkiksi sen, että 45-vuotiaan odotettu eläkkeellesiirtymisikä on 62 vuotta. Naisten ja miesten odotteet ovat käytännöllisesti katsoen samat.

Kuva 2. Eläkkeellesiirtymisiän odote ikäluokittain vuonna 2010.

Lähde: Eläketurvakeskus.

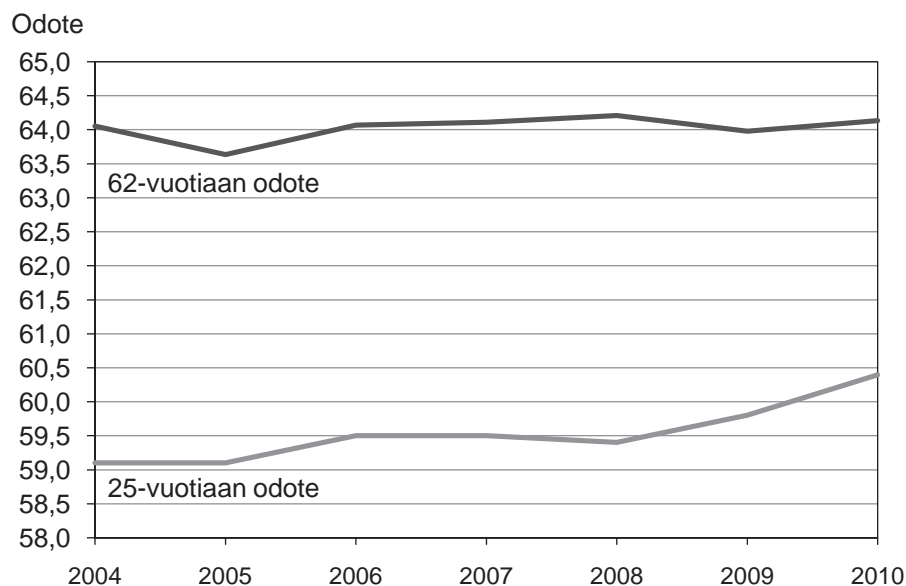
Kuvassa 3 eläkkeellesiirtymisiän odote on laskettu 25- ja 62-vuotiaille. 62-vuotiaille laskettu odote on kiinnostava siksi, että siinä iässä voi oman valintansa mukaan jäädä vanhuuseläkkeelle kuitenkin niin, että varhennusvähennys ”syö” eläkettä ja toisaalta 63 ikävuoden jälkeen kannustinkarttuma kasvattaa eläkettä ripeästi. Se siis kuvastaa eläkkeelle siirtymistä ikäalueella, jolla päätös eläkkeelle siirtymisestä on henkilöllä itsellään ja jossa tarjotaan taloudellisia kannustimia, joilla pyritään vaikuttamaan hänen päätöksiinsä.

Kuva 3 kertoo, että 62-vuotiaan eläkkeellesiirtymisiän odote on viime vuosina ollut 64 ikävuoden kohdalla. Vuonna 2005 odotteen arvo laski, kun vanhuuseläkeikään alaraja aleni 63 ikävuoteen ja vanhuuseläkeikään tuli yhtä aikaa kolme ikäluokkaa. Huonon työllisyyden vuonna 2009 odote hieman laski.

62-vuotiaan odotetta ei ole mielekästä asettaa työeläkeuudistuksen tavoitteiden toteutumisen mittariksi ilman yleistä (25-vuotiaan) odotemittaria, koska enemmistö on siirtynyt eläkkeelle ennen tätä ikää.² Se on mielekäs mittari täydentämään yleistä odotemittaria kuvaamaan vanhuuseläkeikäalueella tapahtuvaa muutosta.

Kuvasta 3 nähdään, että 25- ja 62-vuotiaan odotteen ero oli vuonna 2010 noin 3,5 vuotta. Pääsyy eroon on ennen vanhuuseläkeikää tapahtuva eläköityminen. Lisäksi pieni vaikutus on kuolevuudella. Käytännössä (ja entistä tarkemmin tulevaisuudessa) näiden odotteiden eroa voidaan pitää työkyvyttömyyseläkkeistä johtuvana.

2 Vuonna 2008 työeläkkeelle siirtyneistä oli alle 62-vuotiaita 58,6 prosenttia.

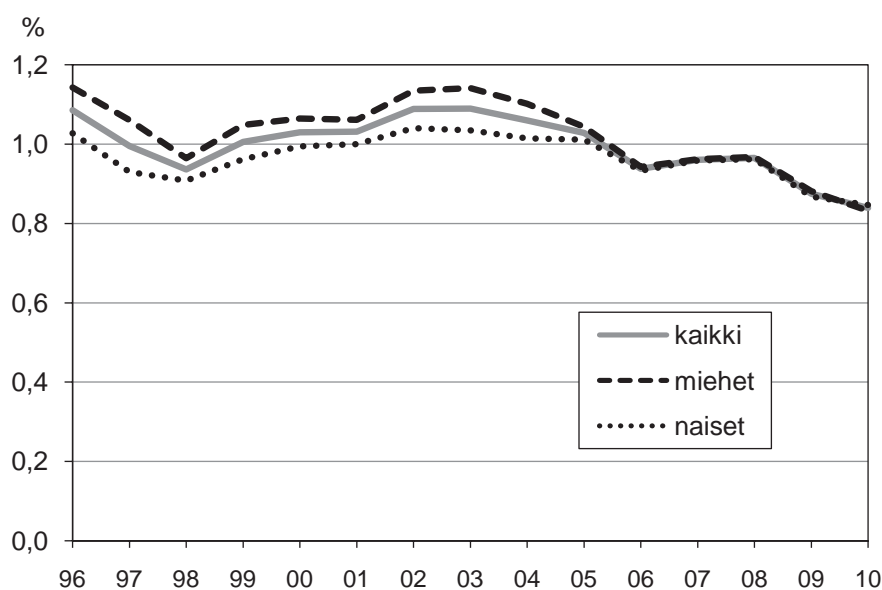
Kuva 3. Eläkkeellesiirtymisiän odote 25-vuotiaalle ja 62-vuotiaalle 2004–2009.

Lähde: ETK/Tilasto-osasto.

1.2.2 Työkyvyttömyyseläkealkavuus

Työkyvyttömyyseläkkeelle joutumisen riskiä voidaan kuvata työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuuksilla. Alkavuudet lasketaan suhteuttamalla tietyn ikäisenä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä saman ikäluokan vakuutettujen määrään (ei-eläkkeellä oleviin eli riskiväestöön). Työkyvyttömyyseläkealkavuus kuvaa siis kyseiseen ikäluokkaan kuuluvan riskiä joutua työkyvyttömyyseläkkeelle. Jos tulos halutaan tiivistää yhteen lukuun, ikäluokittaiset alkavuudet vakioidaan jonkin vuoden (kuvassa 4 viimeisen havaintovuoden 2010) ikärakenteen mukaisiksi. Tämä ikävakioitu alkavuus kertoo työkyvyttömyyseläkkeen alkavuudessa tapahtuvista muutoksista eikä siihen vaikuta väestön ikärakenne.

Kuva 4. Työkyvyttömyyseläkkeiden ikävakioitu alkavuus sukupuolen mukaan 25–62-vuotiailla vuosina 1996–2010, %.

Lukuihin sisältyvät varsinaiset työkyvyttömyyseläkkeet ja yksilölliset varhaiseläkkeet.
Vakioväestö = vuoden 2010 työeläkevakuutettu ei-eläkkeellä oleva väestö

Lähde: ETK/Tilasto-osasto.

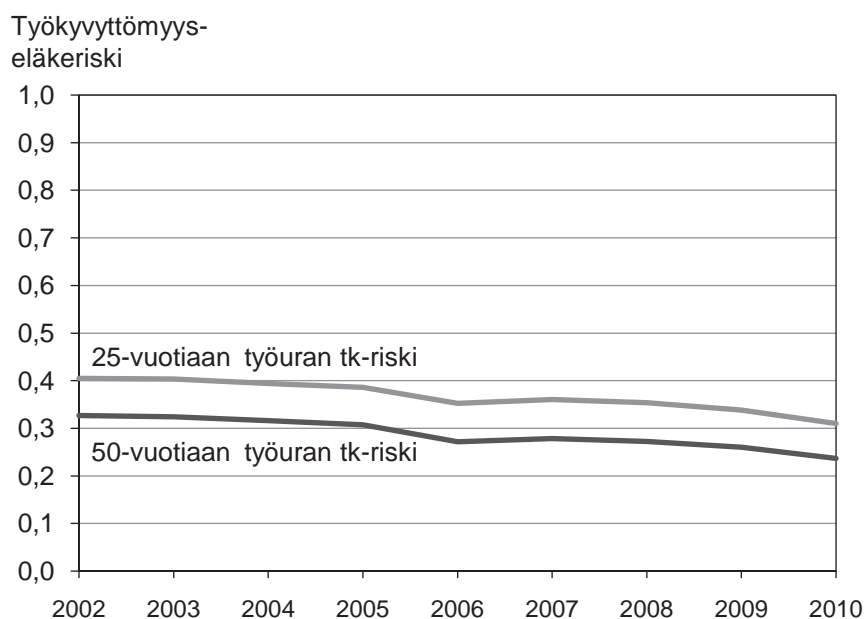
Kuva kertoo, että työkyvyttömyysriski kehityssuunta on vuodesta 2003 ollut selvästi aleneva. Vuonna 2010 työkyvyttömyysriski oli 0,84 prosenttia. Naisten ja miesten työkyvyttömyysriskissä ei enää ole eroa.

Mittarissa saa saman painon työkyvyttömyys joka alkaa 25-vuotiaana ja 60-vuotiaana alkanut työkyvyttömyyseläke. Näillä on tietenkin hyvin erilainen vaikutus eläkemenoon ja myös eläketasoon.

1.2.3 Työuran työkyvyttömyysriski

Edellä kuvattu työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuus kuvaa työeläkevakuutettujen riskiä joutua työkyvyttömäksi tietyn vuoden aikana. Työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuutta voidaan lähestyä koko työuran kattavan työkyvyttömyysriskin näkökulmasta. Työuran työkyvyttömyysriski³ kuvaa todennäköisyyttä, jolla vakuutettu joutuu työuransa aikana ennen vanhuuseläkeikää (62 ikävuotta) työkyvyttömyyseläkkeelle, edellyttäen että ikäluokittainen kuolevuus ja työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuus säilyvät tarkasteluvuoden tasolla.

3 Valtiokonttori on käyttänyt tälle mittarille läheistä sukua olevaa mittaria, jota se kutsuu työkykyodotteeksi. Työkykyodote on todennäköisyys, jolla vakuutettu selviää läpi työelämän joutumatta työkyvyttömyyseläkkeelle. Tässä käytetty mittari on työkykyodotteen komplementti, eli todennäköisyys joutua työuran aikana työkyvyttömyyseläkkeelle. (Valtion eläkkeet 2009, ss. 19–21.)

Kuva 5. 25- ja 50-vuotiaan työuran työkyvyttömyysriski työeläkejärjestelmässä 2003–2010.

Lähde: ETK/Tilasto-osasto.

Kuva 5 kertoo, että vuonna 2010 50-vuotiaan riski joutua työkyvyttömyyseläkkeelle ennen vanhuuseläkeikää on 24 prosenttia. 25-vuotiaan kokonaistyökyvyttömyysriski on 7 prosenttiyksikköä korkeampi. Tämä ero aiheutuu työkyvyttömyysriskistä 25 ja 50 ikävuoden välillä.

Kuvasta voidaan myös nähdä, että työuran työkyvyttömyysriski on alentunut. 25-vuotiaan riski joutua työkyvyttömyyseläkkeelle työuransa aikana oli vuonna 2003 noin 40 prosenttia, kun se vuonna 2010 oli 10 prosenttiyksikköä alempi.

Myös tässä mittarissa saa saman painon työkyvyttömyys joka alkaa 25-vuotiaana ja 60-vuotiaana alkanut työkyvyttömyyseläke. Näillä on hyvin erilainen vaikutus eläkemenoon ja myös eläketasoon.

1.3 Työnjättöikä

Työmarkkinoilta poistumisikää, lyhyemmin työnjättöikää, käytetään usein kansainvälisissä vertailuissa kuvaamaan eläkkeellesiirtymistä. Keskimääräinen työmarkkinoilta poistumisikä lasketaan ikäluokkakohtaisten työvoimatutkimuksista⁴ saatujen työvoimaosuuksien perusteella ja se kuvaa kyseisenä vuonna työvoimasta poistuneiden henkilöiden keski-ikää. Laskennassa käytetään tietoa eri syntymäkohorttien työvoimaosuuksien muutoksista iän mukaan.

4 Työvoimatutkimusten tekotapaa selostetaan luvussa 1.4.

Taulukossa 1 on kuvattu työnjättöikää Eurostatin ja OECD:n mittareiden mukaan. Nämä organisaatiot käyttävät hieman erilaista mittaustapaa, mistä johtuen tulokset eroavat jonkin verran. Suomen työnjättöikä on hieman EU-maiden keskiarvoa korkeampi. OECD:n lukujen mukaan 18 vertailumaasta miesten työnjättöikä on 13 maassa korkeampi kuin Suomessa, naisten työnjättöikä on 10 maassa korkeampi kuin Suomessa. Eurostatin mukaan miesten työnjättöikä on Suomessa korkeampi kuin naisten, OECD:n mukaan tilanne on päinvastainen. Merkitsevä on sekin, että työnjättöikä on Suomessa korkeampi kuin eläkkeellesiirtymisiän odote.⁵

Taulukko 1. Työnjättöikä Euroopan maissa Eurostatin ja OECD:n mukaan.

	Eurostat 2007			OECD 2002–2007	
	Kaikki	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
EU 27	61,2	61,9	60,5	-	-
EU15	61,5	62,0	61,1	-	-
Suomi	61,6	62,0	61,3	60,2	61,0
Belgia	61,6	61,2	61,9	59,6	58,3
Tanska	60,6	61,4	59,7	63,5	61,3
Saksa	62,0	62,6	61,5	62,1	61,0
Irlanti	64,1	63,5	64,7	65,6	64,9
Kreikka	61,0	61,6	60,5	62,4	60,9
Espanja	62,1	61,8	62,4	61,4	63,1
Ranska	59,4	59,4	59,3	58,7	59,5
Italia	60,4	61,0	59,8	60,8	60,8
Luxemburg	59,4	-	-	59,2	60,3
Alankomaat	63,9	64,2	63,6	61,6	61,3
Itävalta	60,9	62,6	59,4	58,9	57,9
Portugali	62,6	62,9	62,3	66,6	65,5
Ruotsi	63,9	64,2	63,6	65,7	62,9
Iso Britannia	62,6	63,6	61,7	63,2	61,9
Islanti	64,4	-	-	68,9	65,3
Norja	64,4	64,1	64,7	64,2	63,2
Sveitsi	63,5	64,6	62,5	65,2	64,1

Irlannin luvut vuodelta 2006, Eurostatin luvut Luxemburgille 2005 ja Islannille 2008.

Lähde: ETK/suunnitteluosasto.

Mittaria on arvosteltu hyvin perustein.⁶ Esimerkiksi Suomea koskevat laskelmat osoittavat, ettei mittaustapa sovellu kehityksen suunnan arviointiin. Vuositason seurannassa laskentamalli ei pysty havainnoimaan toteutunutta muutosta.

On luultavaa, että työnjättöikä nykyisellä tavalla määriteltynä jää vähitellen pois käytöstä. EU:ssa onkin kehitetty mittaamistapaa, joka perustuu työnjättöikämittareiden tavoin työvoimatutkimukseen. Uusi kehitteillä oleva indikaattori kuvaa työmarkkinoilla vietetyn ajan pituutta. Työuran pituutta mitataan ns. DWL (Duration of Working Life) – indikaattoreilla, jotka antavat työvoimaan kuulumisajan ja työllisenä oloajan odotteen. Tätä mittaria käsitellään luvussa 1.5.

5 Eron syitä ja mittareiden laskentaa on tarkemmin käsitellyt Jari Kannisto: Eläkkeellesiirtymisiän mittaaminen. Eläketurvakeskus, tutkimuksia 2006:1. <http://www.etk.fi/Binary.aspx?Section=42845&Item=26828>

6 Helka Hytti ja Ilkka Nio: Työllisyysohjelman seuranta ja työssäoloajan pituus. Työpoliittinen Aikakauskirja 1/2004, vol. 47. Helsinki, ss. 51–80.

1.4 Työllisyysaste

Työllisyysasteet lasketaan Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen aineistosta. Työvoimatutkimus on kansainvälisesti yhdenmukaistettu otostutkimus, jonka avulla tilastoidaan 15–74-vuotiaan väestön työmarkkinoille osallistumista, työllisyyttä, työttömyyttä ja työaikaa kuukausittain, neljännesvuosittain ja vuosittain. Kuukausittain haastatellaan noin 12 000 henkilöä, joilta kysytään heidän toimintaansa suhteessa työmarkkinoihin yhden viikon aikana. Työmarkkina-aseman perusluokittelussa väestö jaetaan työllisiin, työttömiin ja työvoiman ulkopuolisiin. Näistä työlliset ja työttömät yhdessä muodostavat työvoiman.

Työvoimatutkimuksen nykyinen tietosisältö perustuu pääosin Euroopan unionin työvoimatutkimuksia koskeviin asetuksiin. Tutkimuksessa käytetyt käsitteet ja määritelmät noudattavat YK:n kansainvälisen työjärjestön ILO:n suosituksia ja Euroopan unionin tilastotoimen asetuksia.

Työvoimatutkimuksen keskeinen käsite on työllinen. Työllinen on henkilö, joka on tutkimusviikolla tehnyt ansiotyötä vähintään tunnin rahapalkkaa tai luontaisetta vastaan tai voittoa saadakseen tai ollut tilapäisesti pois työstä. Tutkimusviikolla työstä pois ollut henkilö laskeaan työlliseksi, jos poissaolon syy on oma sairaus tai äitiys- tai isyysvapaa tai poissaolo on kestänyt alle 3 kk. Työlliset voivat olla palkansaajia, yrittäjiä tai perheenjäsenen yrityksessä palkatta avustavia.

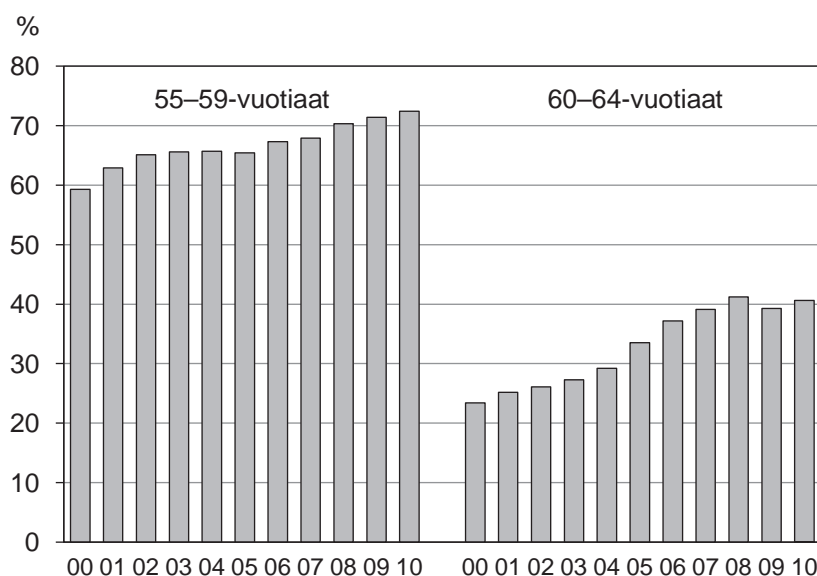
Työllisyysaste eli työllisten osuus 15–64 vuotiaista on keskeinen talous- ja työllisyyspoliittinen tunnusluku. Sillä on monia hyviä puolia. Se on ymmärrettävä ja helppo laskea. Haastattelutietoon perustuvana se ei myöskään ole niin altis hallinnollisille muutoksille kuin esimerkiksi eläkkeelle siirtymisiän odote. Se on kansainvälisesti vertailukelpoinen mitta, jota on helppo osittaa (esim. työttömät, eläkeläiset, työssä ja eläkkeellä olevat jne.).

Eläkepolitiikan kannalta ongelmallinen on työllisen määritelmä; tunti työtä tutkimusviikolla riittää, jotta tulee luokitelluksi työlliseksi. Henkilö on työllinen vaikka satunnainen työ tehtäisiin vanhuuseläkkeen rinnalla. Työn ja eläkkeen päällekkäisyyden lisääntyminen merkitsee sitä, että ikääntyneiden työllisyysasteet voivat nousta vaikka eläkkeellesiirtymisikä ei muuttuisikaan.

Eläkepolitiikan kannalta esimerkiksi 55-vuotiaiden ja sitä vanhempien ikäryhmien työllisyysaste on kuitenkin tärkeä tunnusluku, joskin sen suhdanneherkkyyttä voi pitää ongelmana.

Kuvasta 6 näkyy, että ikääntyneiden työllisyysaste on 2000-luvulla merkittävästi noussut. Vuonna 2000 60–64-vuotiaiden työllisyysaste oli noin 24 prosenttia, vuonna 2010 40 prosenttia. 55–59-vuotiaiden työllisyysaste on samana aikana kasvunut 60 prosentista yli 70 prosenttiin. Se on jo korkeampi kuin koko väestön työllisyysaste.

Kuva 6. 55–59 ja 60–64-vuotiaiden työllisyysaste 2000–2010, %.

Lähde: Työvoimatutkimukset 2000–2010, Tilastokeskus.

1.5 Työllisen ajan odote

Työllisen ajan odote perustuu samaan perusaineistoon kuin työllisyysastekin, eli työvoimatutkimuksiin. EU-komissio on selvittänyt mahdollisuuksia täydentää Euroopan työllisyysstrategian seuranta koko työuran kestoja kuvaavilla ns. DWL -indikaattoreilla (Duration of working life indicators). Komission tilaamassa raportissa seurantaan ehdotetaan kolmea DWL – indikaattoria:

- Työvoimaan kuulumisajan odote
- Työllisen ajan odote
- Elinajan työtuntimäärän odote.

Työvoima-ajan odote kuvaa niiden vuosien keskimäärää, joina tietyn ikäisen henkilön (tavanomaisessa tarkastelussa 15 vuotiaan) voidaan odottaa lukeutuvan työvoimaan jäljellä olevana elinaikanaan.

Työllisen ajan odote kuvaa niiden vuosien keskimäärää, joina tietyn ikäisen henkilön voidaan odottaa olevan työsuhteessa tai yrittäjänä jäljellä olevana elinaikanaan.

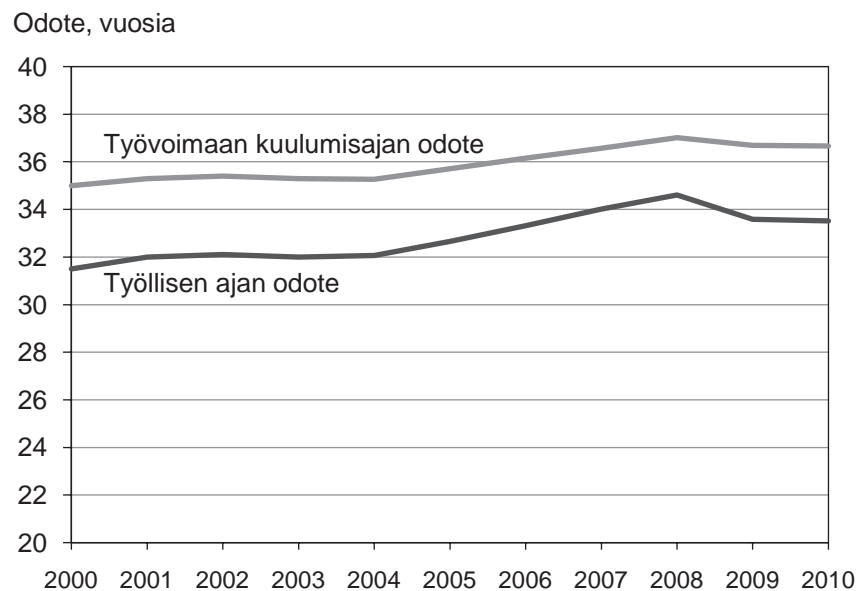
Elinajan työtuntimäärän odote kuvaa tietyn ikäisen henkilön tehtyjen työtuntien keskimäärää jäljellä olevalta elinajaltaan. Indikaattori lasketaan vuotuisten työtuntien iän ja sukupuolen mukaisista keskimääristä.

Kaikki mittarit lasketaan olettaen, että työllisyyden/työvoimaan kuulumisen taso säilyy tarkasteluvuoden tasolla. Tässä suhteessa mittarit ovat samanlaisia kuin eläkkeellesiirtymisiin odotekini.

Samojen tietojen perusteella olisi laskettavissa myös eläkkeellä oloajan odote.

Näiden odotteiden laskennassa lähtötietoina ovat tarkasteluvuoden tiedot iän ja sukupuolen mukaan kuolevuudesta, jäljellä olevasta elinajasta, työvoimaosuuksista ja työllisyysasteista. Kun esim. työvoimaosuuksissa tai työllisyysasteissa tapahtuu muutoksia, myös odotteet muuttuvat. Odotteet mahdollistavat myös EU-maiden väliset vertailut.⁷

Kuva 7. 15-vuotiaan työvoimaan kuulumisajan odote ja työllisen ajan odote Suomessa 2000–2010.

Lähde: ETK/Suunnitteluosasto.

Työllisen ajan odote on työurien pituutta mittaava indikaattori, joka kertoo, millaiseksi työurat muodostuvat, jos kyseisen vuoden työssäoloasteet muodostuisivat pysyviksi. Sen vuosittaiset arvot ovat samalla tavalla suhdanneherkkiä kuin työllisyysaste.

Kuvasta 7 nähdään, että työllisen ajan odote on vuosina 2000–2010 noussut noin 32 vuodesta liki 34 vuoteen. Parina viime vuonna odote on alentunut, kuten työllisyysastekin.

⁷ Tiedossa ei ole, aikooko komissio tai Eurostat ottaa tämän mittarin tuotantoon.

1.6 Eläkevakuutetun työuran pituus

Työeläkejärjestelmän rekistereihin on alusta pitäen tallennettu tietoja työsuhteista. Näiden rekisterien perustella voidaan laskea tiettyinä vuonna eläkkeelle siirtyneille työeläkevakuutetun uran pituus. Tämän mittarin laskeminen pitkälle taaksepäin ei aivan täsmälleen onnistu monesta syystä. Vakuuttamisen alkamista koskevat erilaiset ehdot ovat vuosien mittaan huomattavasti lieventyneet, joten vakuutettua työtä ja siis työskentelyvuosia syntyy aiempaa helpommin.⁸

Taulukoissa 2 ja 3 on tietoja vuonna 2009 työeläkkeelle siirtyneiden työurien pituuksista. Työuran pituudella tarkoitetaan aikaa, jonka henkilö on ollut työeläkevakuutettuna työssä tai yrittäjänä. Jos hänellä on ollut rinnakkaisia työssäolojaksoja, päällekkäinen aika lasketaan vain kertaalleen. Työuran pituutta mitataan vuosina. Jos henkilö on ollut työssä vain osan vuotta, työvuosia kertyy tällaiselta vuodelta työkuukausien mukaan. Tarkastelu perustuu työeläkerекistereihin ja se päättyy omaan työuraan perustuvalle eläkkeelle siirtymiseen (muu kuin osa-aikaeläke). Mukana ei siis ole mahdollista eläkkeen rinnalla tehtyä työtä lukuun ottamatta osa-aikaeläkeaikaa.

Vuonna 2009 siirtyi runsaat 79000 henkeä työeläkkeelle. Ennen eläkkeelle siirtymistä he olivat työskennelleet työeläkelakien piirissä keskimäärin 31,7 vuotta (mediaani 35,3 vuotta). Vanhuuseläkkeelle siirtyneille työhistoriaa oli kertynyt keskimäärin 35,4 vuotta (mediaani 38,8 vuotta).

Taulukko 2. Vuonna 2009 työeläkkeelle siirtyneiden työuran pituus. Kaikki eläkelait yhteensä.

Ikä eläkkeen alkaessa	Keskimääräinen kesto, vuotta	josta aikaa ennen 23 vuoden ikää, vuotta
18-29	3,2	1,9
30-39	8,7	2,2
40-49	17,3	2,9
50-59	29,0	2,6
60-62	32,7	2,3
63-	35,8	2,3
Kaikki	31,7	2,4
Mediaani	35,3	
<i>Miehet</i>	32,7	2,3
<i>Naiset</i>	30,7	2,4

Taulukko 3. Vuonna 2009 työeläkkeelle siirtyneiden työuran pituus. Vanhuuseläke.

Ikä eläkkeen alkaessa	Keskimääräinen kesto, vuotta	josta aikaa ennen 23 vuoden ikää, vuotta
50-59	34,8	2,4
60-62	33,2	1,9
63-	35,9	2,3
Kaikki	35,4	2,2
Mediaani	38,8	
<i>Miehet</i>	36,6	2,1
<i>Naiset</i>	34,0	2,3

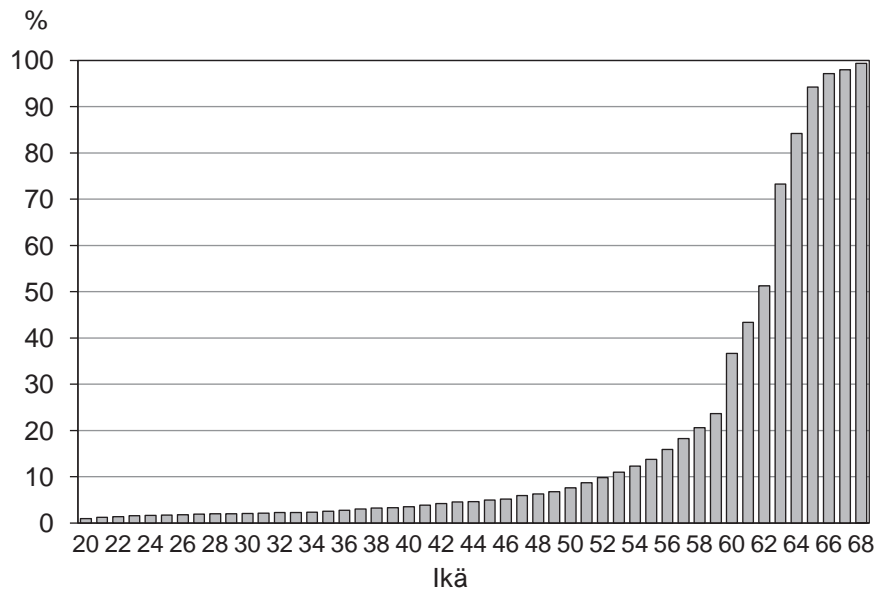
8 Ks. Marjukka Hietaniemi: Karenssiajat ja ansiorajat työeläkejärjestelmässä. Muistio 7.10.2010.

1.7 Eläkkeellä olevien osuus ikäryhmittäin

Työssä olemisen ”kääntöpuolta” voi mitata eläkkeellä olevien osuudella. Tämä voidaan laskea yksivuotisikäryhmittäin tai karkeammalla ikäjaottelulla. Mittari mahdollistaa pohjoismaiset vertailut.⁹

Kuvassa 8 on esitetty eläkkeensaajien (pois lukien vain perhe-eläkettä ja osa-aikaeläkettä saavat) osuus yksivuotisikäluokittain vuoden 2009 lopussa. 50-ikävuoden paikkeilla eläkkeensaajien osuus alkaa nousta, toinen nopea nousukohta sijoittuu 60 ikävuoteen ja kolmas 63 ikävuoteen.

Kuva 8. Omaeläkkeensaajien (pl. osa-aikaeläke) väestöosuus ikäryhmittäin 31.12.2009.

Lähde: ETK/tilasto-osasto.

9 Tämän kanssa vaihtoehtoinen mittari on luvussa 1.5 mainittu eläkkeelläoloajan odote.

2 Työeläkkeiden tason mittareita

Eläketurvakeskuksessa on kehitetty pitkän aikavälin laskentamalli, jonka avulla voidaan laskea mm. eläkemenojen, - maksujen ja keskimääräisten eläkkeiden kehitystä tulevaisuudessa. Tämä PTS-malli jäljittelee eläkejärjestelmän toimintaa. Mallin lähtötiedot perustuvat eläkkeitä ja vakuutettuja koskeviin rekistereihin sekä väestöennusteeseen ja taloutta ja työllisyyttä koskeviin oletuksiin. Mallia on selostettu tarkemmin esimerkiksi vuoden 2009 raportissa.¹⁰

2.1 Keskieläkkeen reaaliarvo

Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelmissa tulevaisuuden eläketasoa lasketaan euro-määräisesti laskelmavuoden hintatasossa sekä suhteessa kyseisen vuoden palkkatasoon.

Alla on esimerkki tästä mittarista ja sen arvioidusta kehityksestä vuonna 2010 tehdyn PTS-laskelman päivityksen mukaisena. Laskelmassa keskieläkkeitä lasketaan eläkekannasta (kaikki eläkkeensaajat) sekä 68-vuotiaille, jota voidaan käyttää likiarvona uusien eläkkeiden tasosta. Jälkimmäinen tunnusluku on herkempi muutoksille, koska se on luonteeltaan virtamittari. Eläke sisältää niin työ- kuin kansaneläkkeen.

Taulukko 4. Eläkkeiden reaaliarvo (vuoden 2010 hinnoin) ja suhde ansiotasoon 2008 – 2075 ETK:n PTS-laskelman 2010 mukaan.

	Keskiansio, euroa kuukaudessa	Kokonaiseläke, euroa kuukaudessa		Kokonaiseläke suhteessa keskiansioon, %	
		Kaikki	68-vuotiaat	Kaikki	68-vuotiaat
2008	2410	1260	1440	52	60
2009	2510	1340	1530	53	61
2010	2570	1380	1610	54	63
2015	2780	1520	1730	55	62
2020	3060	1650	1840	54	60
2025	3340	1790	1950	53	58
2030	3650	1900	2040	52	56
2050	5160	2340	2600	45	50
2075	7980	3280	3780	41	47

Laskelman oletuksena oleva 1,75 prosentin ansiotason vuotuinen reaaliakasvu nostaa paitsi keskiansioita myös eläkkeitä niin, että vuonna 2050 keskimääräinen kokonaiseläke on likimain samansuuruinen kuin keskipalkka oli vuonna 2008. Luvut esitetään vuoden 2010 hinnoin, eli inflaation vaikutus on puhdistettu pois. Kuukausieläkkeet kertovat bruttomääräisesti eläkkeen ostovoiman kehityksen. Verotuksen tulevaa kehitystä ei tässä ole otettu huomioon.

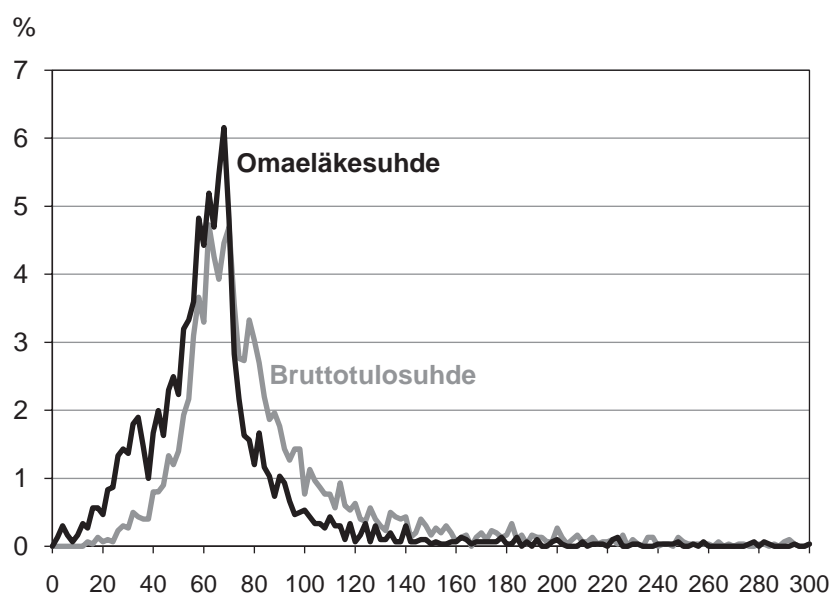
10 Kalle Elo, Tapio Klaavo, Ismo Risku ja Hannu Sihvonen: Lakisääteiset eläkkeet. Pitkän aikavälin laskelmat 2009. Eläketurvakeskuksen raportteja 2009:4, s. 73–76.

2.2 Korvaussuhde

Korvaussuhteella tarkoitetaan henkilön omaa eläkettä suhteessa viimeisten vuosien ansiotasoon. Työeläkejärjestelmän tavoitteena oli pitkään, että korvaussuhde olisi täyden työuran jälkeen 60 prosenttia palkasta, mutta viimeistään keskipalkkalaskentaan siirtymisen yhteydessä suoraan loppupalkkaan sidotusta tavoitteesta luovuttiin.¹¹

Yksilön kannalta korvaussuhteella on iso merkitys, koska se kertoo, millainen hänen eläkkeensä on suhteessa työuran viimeisten vuosien ansiotasoon. Korvaussuhteet keskittyvät voimakkaasti 60 prosentin tuntumaan (omaeläkesuhde), mutta jakauma on oikealle vino eli on pieni määrä eläkeläisiä, joilla korvaussuhde on hyvin korkea, kuten kuvasta 9 näkyy.¹² Vaaka-akselilla on korvaussuhdeprosentti ja pystyakseli kertoo kuinka monella prosentilla eläkkeelle siirtyneistä oli tietynsuuruinen korvaussuhde.

Kuva 9. Työstä eläkkeelle vuonna 2003 siirtyneiden omaeläke- ja bruttotulosuhteen jakautuminen.

Lähde: Juha Rantala ja Ilpo Suoniemi: Työstä eläkkeelle – tulokehitys ja korvaussuhteet. Eläketurvakeskuksen raportteja 2010:3, s. 49. <http://www.etk.fi/Binary.aspx?Section=42845&Item=64774>

- 11 Korvaussuhteen muuttumista työeläkejärjestelmän näkökulmasta on selvitelty laajemmin artikkelissa Marjukka Hietaniemi & Hannu Uusitalo: Toimeentulon kohtuullisuus ja eläkkeiden korvausaste. Työeläke 2/2006, s. 10–11.
- 12 Aiheesta enemmän on julkaisussa Juha Rantala ja Ilpo Suoniemi: Työstä eläkkeelle – tulokehitys ja korvaussuhteet. Eläketurvakeskuksen raportteja 2010:3. <http://www.etk.fi/Binary.aspx?Section=42845&Item=64774>

Kuvan 9 perustana olevassa tutkimuksessa korvaussuhde on laskettu seuraavasti. Henkilön eläke on mitattu eläkkeelle siirtymisvuotta seuraavalta vuodelta. Eläkettä edeltävä tulo on eläkkeelle siirtymisvuotta edeltävien toisen, kolmannen ja neljännen vuoden tulojen keskiarvo. Eläkettä välittömästi edeltävän vuoden tuloa ei oteta huomioon, koska työkyvyttömyyseläkettä edeltää yleensä vuoden mittainen sairauspäiväraha. Eri vuosien tulot on muutettu saman vuoden tasoon elinkustannushintaindeksiä käyttäen. Korvaussuhteen eläkettä edeltävä vakiintunut tulo on laskettu kolmen vuoden perusteella. Herkkyyslaskelmat osoittavat, että laskentaperiodin ulottaminen viiteen vuoteen ei vaikuta tuloksiin merkittävästi. On luultavaa, että eläkettä edeltävän vakiintuneen tulo laskeminen esimerkiksi kymmenen vuoden tulojen perusteella ei oleellisesti muuta korvaussuhteita koskevia tuloksia.¹³

Bruttotulosuhteella tarkoitetaan henkilön bruttotuloja vuonna 2004 jaettuna hänen keskimääräisillä bruttotuloillaan vuosina 2000–2003 ja omaeläkesuhteella vastaavasti henkilön omaeläkkeen vuonna 2004 suhdetta hänen ansiotulojensa ja saamiensa tulonsiirtojen keskiarvoon vuosilta 2000–2003.¹⁴

Korvaussuhde on työeläkkeen saajan kannalta keskeinen eläketurvan tason mittari, koska se kertoo missä määrin työeläke turvaa totutun toimeentulon tason. Työeläketurvan tulevan kehityksen arviointiin (keskimääräisen) korvaussuhteen ongelma on, että tällä hetkellä ei ole käytettävissä luotettavia menetelmiä sen tulevan kehityksen arvioimiseen.

Eläketurvakeskuksen tilastojen mukaan keskieläke suhteessa keskipalkkaan oli vuonna 2003 49,2 prosenttia (alkavat eläkkeet, omaeläke) ja 46,6 prosenttia (eläkekanta). Vuonna 2003 eläkkeelle siirtyneillä korvaussuhde oli 61 prosenttia (palkansaajat, aritmeettinen keskiarvo). Ero keskimääräisen korvaussuhteen ja tunnusluvun keskieläke/keskipalkka välillä oli siis noin 12 prosenttiyksikköä.

2.3 Kvasikorvaussuhde

Esimerkiksi OECD:n tekemissä kansainvälisissä vertailuissa lasketaan kvasikorvaussuhteita, koska tietoa todellisista korvaussuhteista ei ole saatavilla. Kvasikorvaussuhteella tarkoitetaan yleensä eläkkeiden/käytettävissä olevien tulojen tasoa suhteessa eläkeikää lähestyvien, esimerkiksi 55–59-vuotiaiden vastaavaan tuloon. Se on siis suhteellisen eläketason/toimeentulon mittari, jossa vertailukohteena ei ole koko väestön keskipalkka tai käytettävissä oleva tulo, vaan eläkeikää lähestyvän ryhmän vastaava tulo.

Esimerkiksi vuonna 2001 OECD määritteli kvasikorvaussuhteen seuraavasti. Kvasikorvaussuhde vertaa 65–74-vuotiaiden käytettävissä olevaa tuloa 51–64-vuotiaiden vastaavaan

13 Laskenta-ajan pidentämistä on laajemmin tarkasteltu muistiossa Juha Rantala: Eläkkeelle siirtymisen korvaussuhde – tulotietojen saatavuus eläkkeelle siirtymistä edeltävältä alalta. 28.10.2010.

14 Bruttokorvaussuhteen lisäksi on mahdollista laskea myös nettokorvaussuhde, jossa otetaan huomioon välittömän verotuksen vaikutukset. Progressiivisesta tuloverotuksesta johtuen nettokorvaussuhteet olivat vuonna 2003 eläkkeelle siirtyneillä lähes kymmenen prosenttiyksikköä korkeammat kuin bruttokorvaussuhteet (korvaussuhteiden mediaanit 93 ja 84 prosenttia). Ks. Juha Rantala ja Ilpo Suoniemi: Tulojen muuttuminen eläkkeelle siirryttäessä. Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 2007:6, s. 27. <http://www.etk.fi/Binary.aspx?Section=42845&Item=64774>

tuloon.¹⁵ Vuonna 2005 julkaistussa tutkimuksessa kvasikorvaussuhde tarkoitti 66–75-vuotiaiden käytettävissä olevan tulon suhdetta 51–64-vuotiaiden tuloon.¹⁶

Tutkijayhteisössä kvasikorvaussuhde saatetaan määritellä eri tavoin, muun muassa siten, että sillä tarkoitetaan keskieläkettä suhteessa keskipalkkaan. Kvasikorvaussuhde ei ole saanut yksiselitteistä määrittelyä eikä se ole vakiinnuttanut asemaansa työeläkkeiden suhteellisen tason mittarina.

2.4 Korvaussuhteen arviointi esimerkkilaskelmien avulla

Korvaussuhteiden tulevaa kehitystä arvioitaessa voidaan käyttää esimerkkilaskelmia. Esimerkiksi EU:n sosiaalisen suojelun komitean indikaattorialaryhmässä on kehitelty esimerkkilaskelmia, joista on sovittu jäsenmaiden kesken.

Esimerkkityypit on valittava siten, että ne ovat hyvin kokonaisuutta edustavia. Esimerkkiuria tulee olla myös riittävä määrä, jotta saadaan käsitys korvaussuhteiden vaihtelusta. Eläketurvakeskuksessa käytetyt esimerkkityöurat on pyritty rakentamaan siten, että ne kuvaisivat mahdollisimman hyvin eläkkeelle siirtyneiden ja eläkettä kartuttaneiden henkilöiden työuria. Ansiourien pohjaksi on selvitetty työeläkejärjestelmän rekisteritiedoista kyseisen ikäisten henkilöiden työurien pituutta sekä ansioita ja ansiokehitystä viimeisinä vuosina ennen eläkkeelle siirtymistä. Esimerkkiuria on kaikkiaan 30.¹⁷

Vanhuuseläkelaskelma on tehty 63-, 65- ja 68-vuotiaana eläkkeelle siirtyvistä, joilla on mediaaniansiotaso ja –kehitys ja joilla ei ole ollut lapsenhoitoa työurallaan. Laskelmien perusoletus on, että työurat tiivistyvät aluksi 1,5 vuodella (2025) ja kolmella vuodella (2050-). Vanhuuseläkkeelle siirtyvien lähtötyöuran pituus on 38 vuotta 63-vuotiaana.

Laskelmia varten on oletettu, että kyseisenä eläkkeelle siirtymisvuotena kaikki tapaukset ovat 63-vuotiaita eli tapauksilla on sama syntymävuosi. Näin esimerkiksi vuonna 2025 eläkkeelle siirtyvistä vain 63-vuotiaat varsinaisesti siirtyvät eläkkeelle kyseisenä vuonna ja 65-vuotiaana eläkkeelle siirtyvä vasta siitä kahden vuoden päästä.

Normaalitapauksen vaihtoehtolaskelmat on tehty matalammalle ja korkeammalle ansiotasolle. Lisäksi vaihtoehtolaskelmissa on otettu huomioon yksi tai kaksi lasta, joilla on ollut vaikutusta eläkkeen kartuttamiseen.

Vanhuuseläke on laskettu myös työttömälle, joka siirtyy työttömyysputkeen ja päivärahalta vanhuuseläkkeelle 62 vuoden iässä. Työttömyysputkiesimerkkejä on laskettu kaksi erilaista, joista 35 vuoden työuran tapauksessa on myös oletettu lyhytkestoista työttömyyttä yhteensä 2 vuoden ajalta työuran aikana. 32 vuoden työuratapauksessa ei ole oletettu lyhytkestoista työttömyyttä työuran aikana.

15 OECD: Aging and Income. Financial resources and retirement in 9 OECD counties. OECD 2001, s. 22.

16 Michael Förster and Marco Mira d’Ercole: Income Distribution and Poverty in OECD Countries in the Second Half of the 1990s. OECD Social Employment and Migration Working Papers 22, OECD 2005, s. 38.

17 Esimerkkilaskelmia on selostettu laajemmin muistiossa Marjukka Hietaniemi, Antti Mielonen ja Janne Salonen: Esimerkkilaskelmat korvaussuhteista tyypillisillä työurilla. Muistio julkaistaan Työuraryhmän raportin liitteenä.

Työkyvyttömyyslaskelmia on tehty sekä 40-vuotiaalle, jotta saadaan nuorehkon henkilön tilanne esiin, että 56-vuotiaana eläkkeelle siirtyville. Viimeksi mainittu edustaa tyypillistä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisikää.

Esimerkkilaskelmissa korvaussuhde lasketaan eläkkeen ja viimeisen palkan välisenä suhteena.

Taulukossa 5 on esitetty esimerkkitapausten korvaussuhteet vuosina 2011–2075. 41 vuoden työura ja eläkkeelle jäänti 68 vuoden iässä tuottaa korkeita korvaussuhteita. 38 vuoden työura, joka päättyy vanhuuseläkkeeseen 63 vuoden iässä, tuottaa sekin pääsääntöisesti verraten korkeita korvaussuhteita. Nopea ansiokehitys tuottaa matalampia korvaussuhteita, koska uran loppupään ansiot ovat suuremmat kuin hitaan ansiokehityksen tapauksessa.

40 vuoden iässä alkanut työkyvyttömyyseläke tuottaa hieman alle 50 prosentin korvaussuhteen. Myöhemmin alkaneen työkyvyttömyyseläkkeen korvaussuhde on parempi.

Tulevaisuuden osalta on käytetty samoja oletuksia kuin Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelmassa 2009. Esimerkkilaskelmien valossa korvaussuhteet tulevaisuudessa alenevat. Tämän – samoin kuin keskieläkkeenkin alenemisen – keskeinen syy on elinaikakertoimessa, joka kuolleisuuden oletetun voimakkaan alenemisen takia vähentää alkavia eläkkeitä.

Taulukko 5. Esimerkkiurien korvaussuhteet vuosina 2011–2075.

	2011	2025	2050	2075
Vanhuuseläke 63 v	63	59	50	47
1 lapsi	62	57	50	47
2 lasta	59	54	49	46
hidas ansiokehitys	64	58	50	47
nopea ansiokehitys	58	50	43	40
Vanhuuseläke 65 v	70	67	57	54
1 lapsi	69	65	57	54
2 lasta	66	62	56	52
hidas ansiokehitys	71	66	58	54
nopea ansiokehitys	65	58	50	47
Vanhuuseläke 68 v	85	79	69	65
1 lapsi	83	78	69	65
2 lasta	80	75	68	64
hidas ansiokehitys	85	79	69	65
nopea ansiokehitys	79	70	62	58
Tyött. putki, vanhuuseläke 62 v ura 35 v*	48	54	44	41
hidas ansiokehitys	49	53	44	42
nopea ansiokehitys	44	45	37	35
Tyött. putki, vanhuuseläke 62 v ura 32 v*	44	50	42	40
hidas ansiokehitys	44	50	42	40
nopea ansiokehitys	40	42	36	33
Työkyvyttömyyseläke, 40 v	49	47	46	45
hidas ansiokehitys	49	48	46	45
nopea ansiokehitys	48	47	45	44
Työkyvyttömyyseläke, 56 v	57	48	44	42
hidas ansiokehitys	56	48	44	42
nopea ansiokehitys	51	43	39	38

Taulukossa 6 on esitetty esimerkkiurien korvaussuhteiden vaihteluvälin kehitys aina vuoteen 2075 saakka. Esimerkkiurien korvausasteiden vaihteluvälit ovat aika suuria, yli 30 prosenttiyksikköä. Laskelman mukaan vaihteluväli säilyy verraten samansuuruisena tulevaisuudessa.

Taulukko 6. Korvaussuhteen vaihteluväli, 30 erilaista esimerkkiuraa.

	Vaihteluväli
2011	49–85
2025	42–79
2050	36–69
2075	33–65

2.5 Keskieläke suhteessa keskipalkkaan

Taulukossa 4 (edellä) eläketasot on esitetty myös suhteutettuna samana vuonna maksettavaan keskipalkkaan. Tämä tunnusluku voidaan laskea joko koko eläkekannasta (kaikki eläkkeensaajat) tai 68-vuotiaille. 68-vuotiaiden keskieläke kuvastaa kokonaan jo eläkkeellä olevan yksivuotisikäluokan eläkettä.¹⁸ Taulukon mukaan suhteellinen eläketaso nousee vielä jonkin aikaa, mutta kääntyy sitten laskuun, joka pääosin aiheutuu elinaikakertoimen oletetusta kehityksestä ja siitä, että työssäkäyntivuosien määrä ei kasva niin voimakkaasti kuin elinvuodet.

Suhteellisen eläketason mittari soveltuu euromääräistä mittaria paremmin pitkän aikavälin tarkasteluun. Samasta syystä pitkän aikavälin meno- ja maksukehitystä ei ole tapana tarkastella euromääräisesti, vaan suhteessa palkkasumman kehitykseen.

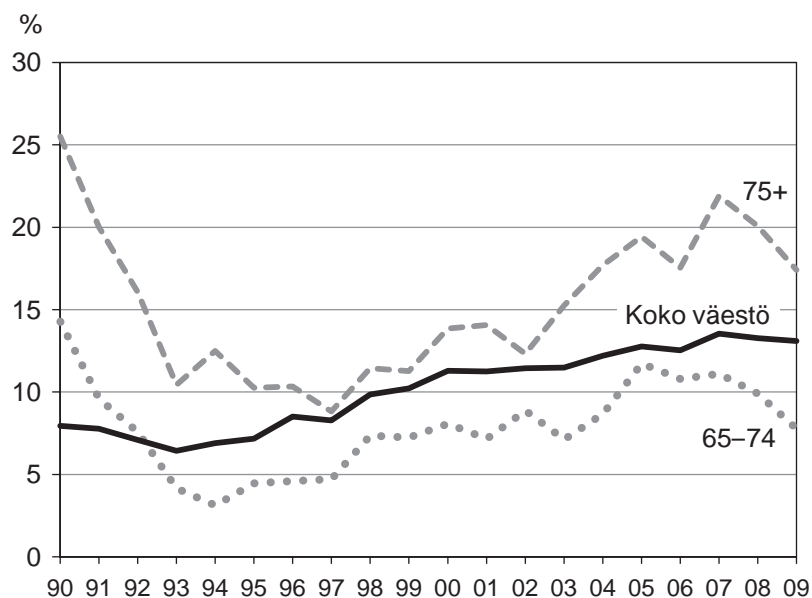
2.6 Köyhyysriskiaste tai pienituloisuusaste

Eurostat tilastoi koko väestön ja eri väestöryhmien köyhyysriskiasteita ja niiden muutoksia. EU lukee köyhyysriskiasteet keskeisiin indikaattoreihinsa. Mittarin kuvastaa taloudellisen hyvinvoinnin jakautumisen lopputulosta (käytettävissä olevia tuloja kotitalouden erilainen koko ja rakenne huomioon ottaen), johon vaikuttavat voimakkaasti työmarkkinat, tulonsiirrot, välitön verotus ja kotitalouksien rakenne. Eläketurvan lisäksi siihen vaikuttavat monet muut tekijät.

¹⁸ 68-vuotiaiden keskieläke ei siis kuvaa tarkasti alkavia eläkkeitä. Se sisältää kaikki tätä ikää nuorempana alkaneet eläkkeet (mutta ei niitä eläkkeitä, jotka päättyvät ennen 68 ikävuotta).

Tilastokeskus kutsuu lähes vastaavaa mittaria pienituloisuusasteeksi. Kuvasta 10 ilmenee, että 65–74-vuotiaiden pienituloisuusaste on alempi ja 75 vuotta täyttäneiden korkeampi kuin koko väestön.

Kuva 10. Koko väestön, 65–74-vuotiaiden ja 75+-vuotiaiden pienituloisuusaste (60 prosenttia mediaanitulosta) vuosina 1990–2009.

Lähde: Tulonjakotilasto 2009, Tilastokeskus.

3 Rahoituksen kestävyysmittareita

Työeläkejärjestelmää uudistettaessa tavoitteena on turvata työeläkejärjestelmän rahoituksen kestävyys työeläkemaksujen kehityksellä, joka ei heikennä työllisyyden ja talouskasvun edellytyksiä. Tämä näkökulma perustelee mahdollisimman vakaan maksukehityksen tavoittelemista.

3.1 Perinteiset mittarit

Eläketurvan taloutta koskevat keskeiset osoittimet, eläkemenot, -maksut ja eläkevarat ovat voimakkaasti sidoksissa toisiinsa. Muutos yhdessä osoittimessa aiheuttaa muutoksen kahdessa muussa osoittimessa. Kahta osoitinta koskeva tavoitteenasettelu kiinnittää tavoitteen myös kolmannen osalta.

3.1.1 Eläkemeno suhteessa palkkasummaan

Eläkemenon suhde palkkasummaan kertoo suhteellisen tason, joka joudutaan rahoittamaan etukäteisen rahastoinnin ja vuotuisten maksujen avulla. Jos eläkemenot suhteessa palkkasummaan ovat pysyvästi kasvavalla uralla, eläkejärjestelmän rahoitus on todennäköisesti epävakaalla pohjalla. Tällaisessa tilanteessa rahoitus voisi perustua vain jatkuvasti nouseviin maksuihin, mikä ei voi olla kestävä ratkaisu. Yksityisten alojen työeläkemenojen suhde palkkasummaan kasvaa Suomessa vielä kahden seuraavan vuosikymmenen ajan, mutta tämän jälkeen menojen suhteellinen taso vakiintuu. Kaikkien työeläkemenojen suhde palkkasummaan nousee 2030-luvun puoliväliin saakka, mutta alkaa sen jälkeen alentua.

Taulukko 7. Työeläkemeno ja työtulo sektoreittain, (miljardia euroa vuodet 2008–2009 käyvin hinnoin ja tästä eteenpäin 2010 hinnoin) ja menojen suhde työtuloon.

	Yksityinen			Julkinen			Yhteensä		
	Työtulo	Eläke- meno	Meno %	Työtulo	Eläke- meno	Meno %	Työtulo	Eläke- meno	Meno %
2008	54,1	10,4	19,1	20,8	6,4	30,8	74,9	16,8	22,4
2009	52,5	11,4	21,7	21,7	7,0	32,2	74,2	18,4	24,8
2010	53,5	12,0	22,5	22,5	7,3	32,4	76,0	19,3	25,4
2015	60,6	14,7	24,3	24,2	8,8	36,2	84,9	23,5	27,7
2020	66,2	17,8	26,8	25,7	10,4	40,4	91,9	28,2	30,6
2025	72,3	20,7	28,7	27,7	11,8	42,5	100,0	32,5	32,5
2030	78,6	23,6	30,1	30,3	12,8	42,4	108,9	36,5	33,5
2050	114,2	33,8	29,6	43,5	14,9	34,3	157,7	48,7	30,9
2075	182,0	54,1	29,7	67,9	21,6	31,9	249,8	75,7	30,3

Lähde: ETK:n PTS 2010-laskelma.

3.1.2 Eläkemaksu suhteessa palkkasummaan

Eläkemaksun kehitys on seurausta vallitsevasta menotasosta (jakojärjestelmäeläkkeet) tai ennakkoidusta tulevasta eläkemenosta (rahastoitavat eläkkeet). Eniten kiinnitetään yleensä huomiota työntekijän eläkelain eli TyEL-maksun kehitykseen, mikä onkin perusteltua koska se edustaa suurinta osaa työeläkejärjestelmää. Myös yrittäjien eläkemaksut (Yrittäjien eläkelaki YEL ja maatalousyrittäjien eläkelaki MYEL) ovat sidoksissa TyEL-maksuun. Näiden lakien mukaisen eläkemenon rahoitukseen käytetään vakuutusmaksun lisäksi yleisiä verovaroja. Muita merkittäviä eläkemaksuja ovat kunnallisen eläkelain ja valtion eläkelain mukaiset KuEL:n ja VaEL:n maksut. Edellinen näistä on mitoitettu siten, että nykyisen maksutason on arvioitu riittävän nähtävissä olevan tulevaisuuden ajan. VaEL-maksu pyritään määrittämään vastaamaan karttuvien etujen arvoa. Lopullinen valtion eläkkeiden rahoitus perustuu sekä VaEL:n maksutuloon että valtion budjettiin.

Eläkemaksuun pätee sama kuin eläkemenoonkin: Jos nähtävissä oleva maksutaso on trendimäisesti nousussa, etuuksien rahoittaminen ei todennäköisesti ole kestävällä pohjalla. Käytännössä maksutaso kuitenkin vakiintuu, jos eläkemenoprosentti stabiloituu. Kuinka korkea maksu voisi olla vaarantamatta työllisyyttä tai muita tavoitteita ei voida riidattomasti ja yksikäsitteisesti ratkaista. Tällöin merkitystä on muun muassa sillä, missä määrin eläkejärjestelmä koetaan uudelleenjakavana sosiaaliturvana tai pakollisena, mutta yksilöllisenä ansiosidonnaisena järjestelmänä.

Käytännössä muutamia vuosikymmeniä eteenpäin katsova maksutason arviointi ei ole riittävä rahoituksen kestävyysindikaattori. Esimerkiksi nykyistä (tai vuoden 2014) maksutasoa voitaisiin pitää kerättyjen eläkevarojen turvin yllä hyvinkin pitkään. Tämä rahoitusratkaisu olisi kuitenkin lähtökohtaisesti kestämaton. Viimeistään rahastojen loppuessa siitä olisi luovuttava ja tehtävä iso maksutason korotus.

Maksutasoon liittyvänä hyveenä voidaan pitää ennakoitavissa olevaa tai vakaata kehitystä. Voimakkaasti vaihtelevat maksut vahvistavat yleensä suhdannevaihteluja, vakaampi kehitys puolestaan tasoittaa niitä. Maksajien kannalta tieto ainakin lähivuosien maksukehityksestä auttaa oman toiminnan suunnittelussa.

3.1.3 Eläkevarat suhteessa palkkasummaan

Eläkevarojen suhde palkkasummaan antaa karkean kuvan ennakkorahastoinnin merkityksestä ja ennen kaikkea maksujen ja menojen ”yhteensopivuudesta”. Jos eläkemeno- ja maksuprosentit vakiintuvat mutta varojen suhde palkkasummaan on selvästi supistuvalla tai kasvavalla trendillä, maksutaso on joko ali- tai ylimitoitettu. Tuoreimmassa Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelmassa eläkevarat suhteessa palkkasummaan kasvavat lievästi koko laskentajakson ajan. Tämän suhdeluvun kasvu laskelman loppujaksolla on kuitenkin niin hidasta, ettei sillä ole oleellista vaikutusta esitettyyn maksutasoon.

Rahoituksen kestävyyskannalta on kiinnostavaa tietää kuinka nämä suureet reagoivat oletettua heikompaan talous- tai väestökehitykseen. Tällaisia laskelmia on tehty eri skenaar-

rioiden pohjalta (talouden oletetut kehitysurat muuttuvat), herkkyystarkasteluina (vain yksi kiinnostuksen kohteena oleva oletus muuttuu) tai stokastisina laskelmina.

Taulukko 8. TyEL-menot, maksut ja varat prosenttia palkkasummasta.

	Meno	Maksu	Varat
2008	18,0	21,1	148
2010	21,4	21,6	180
2015	23,2	23,9	189
2020	25,8	24,7	203
2025	27,7	25,2	212
2030	29,1	25,4	216
2050	28,7	25,2	219
2075	28,9	25,4	232

Lähde: Eläketurvakeskuksen PTS 2010-laskelma.

3.2 Täydentäviä mittareita

3.2.1 Maksutason ja pitkällä aikavälillä kestävä maksutason erotus

Kestävä eläkemaksutaso kuvaa sellaista eläkemaksun suhdetta palkkatasoon, joka pitkällä aikavälillä riittää eläkkeiden rahoittamiseen. Kestävään eläkemaksutason ei sisälly nousupainetta. Se voidaan arvioida verraten suoraviivaisesti, kun käytettävissä on projektio eläkemenojen ja palkkasumman kehityksestä sekä tiedot lähtöhetken maksutasosta ja rahastoista. Kestävää eläkemaksutasoa voidaan verrata vallitsevaan maksutason. Luku voi luonnollisesti olla positiivinen tai negatiivinen eli vallitseva maksutaso voi ylittää tai alittaa pitkän aikavälin kestävä tasonsa.

Mittari on riippumaton valitusta rahoitustekniikasta. Se antaa yksinkertaisen ja vertailukelpoisen kuvan vallitsevan ja tarvittavan maksutason suhteesta ja tiivistää yhteen lukuun järjestelmän rahoitusaseman.

Eläketurvakeskuksen laskelmien pohjalta voidaan arvioida koko työeläkejärjestelmän riittävää maksutasoa, vaikka kattavaan vallitsevien säännösten mukaisen maksukehityksen arvioimiseen julkisen sektorin osalta ei olekaan valmiutta.

Vuonna 2010 TyEL-maksu oli keskimäärin 21,6 prosenttia palkoista. Kestävä maksutaso oli 25 prosenttia, joten maksutason ja pitkällä aikavälillä kestävä maksutason erotus oli -3,4 prosenttiyksikköä. Arvion mukaan luku supistuu -1,3 prosenttiyksikköön vuoteen 2014 mennessä.

3.2.2 Rahastointiaste

Rahastointiaste kuvaa eläkevaroja suhteessa laskennalliseen määrään täysin rahastoiduista eläkkeistä. Käytetty diskonttokorko vaikuttaa tunnuslukuun, samoin kuin sijoitustuottojen vaihtelut. Koko työeläkejärjestelmän rahastointiaste on 2,5 prosentin diskonttokorolla noin 20

prosenttia ja 4 prosentin diskonttokorolla runsaat 25 prosenttia. Vuoden 2008 sijoitustappiot alensivat selvästi rahastointiastetta.

Taulukko 9. Työeläkejärjestelmän rahastointiaste, 2,5 prosentin reaalin diskonttauskorko.

Vuosi	TyEL %	Yksityinen %	Julkinen %	Yhteensä %
2008	21,1	18,9	13,8	17,1
2009	23,6	21,2	18,6	20,3
2010	24,3	21,9	19,8	21,2

Taulukko 10. Työeläkejärjestelmän rahastointiaste, 4 prosentin reaalin diskonttauskorko.

Vuosi	TyEL %	Yksityinen %	Julkinen %	Yhteensä %
2008	27,5	24,5	17,5	22,0
2009	30,7	27,4	23,5	26,1
2010	31,6	28,3	25,0	27,1

Lähde (taulukot 9 ja 10): Finanssivalvonta, TyEL-laitosten varoista vähennetty TEL-lisäturvaa vastaava osuus. Vuoden 2010 luvut ovat ETK:n ennusteita. Karttuneet eläkeoikeudet ETK:n pitkän aikavälin laskelman mukaisia.

Yksityisen sektorin työeläkejärjestelmässä on alusta lähtien noudatettu osittaista rahastointia. Jakojärjestelmän ja osittaisen rahastoinnin yhdistelmällä on mahdollista säädellä maksukehitystä ja vahvistaa rahoituksen kestävyyttä ikäluokkien koon vaihdellessa. Rahastointiaste, maksukehitys ja eläkeoikeudet muodostavat kokonaisuuden. Rahastointiastetta onkin syytä tarkastella yhdessä esimerkiksi edellä esitellyn kestävänsä maksutason kanssa, koska se ottaa huomioon paitsi karttuneet eläkeoikeudet ja olemassa olevat eläkerahastot, myös arvion tulevista eläkekattumista sekä väestö- ja talouskehityksestä.

3.2.3 Jakojärjestelmävastuu

Jakojärjestelmävastuu tai (implisiittinen eläkevelka) on karttuneiden eläkeoikeuksien arvo vähennettynä eläkevarojen määrällä. Tämä osa karttuneista työeläkeoikeuksista tulee rahoittaa tuleviin työtuloihin kohdistuvilla maksuilla. Tämän vuoksi jakojärjestelmävastuu on mielekästä suhteuttaa palkkasummaan. Jos tämä suhdeluku kasvaa, eläkejärjestelmä on velkaantuvalla uralla vaikka aiemmat esitellyt rahoituksen tunnusluvut eivät kehitystä paljastaisikaan. Eläketurvakeskuksen PTS 2007-laskelmien valossa TyEL:n rahastointiaste¹⁹ oli kasvavalla uralla, mutta niin oli myös jakojärjestelmävastuu suhteessa palkkasummaan. Kattava vastuiden kirjanpito olisi siis kertonut järjestelmän velkaantuvan suhteessa rahoituspohjaansa. Se, että laskelman mukaan järjestelmä on vuosina 2007-2020 velkaantuvalla uralla on johdonmukainen tulos edellä esitettyjen projektioiden kanssa. Osoittavathan menojen, maksujen ja varojen kehitystä kuvaavat laskelmat, että TyEL-maksuun sisältyy nousupainetta.

Taulukko 11. TyEL:n rahastointiaste ja jakojärjestelmävastuu suhteessa palkkasummaan.

	2007	2008	2010	2015	2020
Palkkasumma*	44,1	45,2	47,7	51,4	55,4
Karttuneiden eläkkeiden arvo*	232	240	258	300	340
Varat*	82,5	86,7	94,7	112,6	128,4
Rahastointiaste	0,36	0,36	0,37	0,37	0,38
Jakojärjestelmävastuu/palkkasumma	3,39	3,40	3,42	3,65	3,82

*Miljardia € 2006 hinnoin.

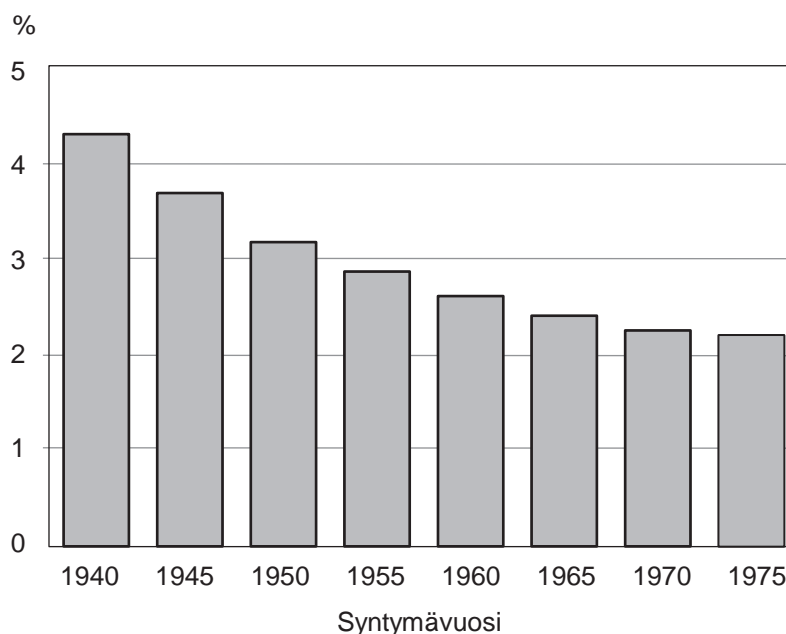
19 Taulukkojen 8 ja 9 rahastointiasteet poikkeavat toisistaan. Taulukoiden 7 ja 8 luvut on laskettu syksyllä 2010, jolloin vuosien 2008 ja 2009 toteutuneet sijoitustuotot sisältyvät rahastointiasteeseen. Taulukon 9 luvut on laskettu syksyllä 2007, jolloin vuoden 2008 finanssikriisin vaikutukset eivät olleet tiedossa. Sijoitustuottojen heilahteluilla on siten iso vaikutus rahastointiastetta koskeviin näkymiin. Toinen eroon vaikuttava seikka on käytettyjen väestöennusteiden ero. Vuonna 2010 käytetyssä väestöennusteessa kuolevuus on matalampi kuin vuoden 2007 ennusteessa, jolloin karttumien arvo nousee.

4 Eläketurvan sukupolvittainen tuottoaste

Saatavien eläke-etuuksien ja maksettavien maksujen suhdetta voidaan kutsua tuottoasteeksi tai aktuaarisuusasteeksi. Tuottoasteita lasketaan eri sukupolville, kun halutaan selvittää kohteleeke eläkejärjestelmä niitä oikeudenmukaisesti. Tuottoaste huomioi maksut ja etuudet samanaikaisesti. Se on eläketurvan kohtaannon mittari: se kertoo tietyn syntymäkohortin saamien eläkkeiden ja maksamien maksujen suhteen tietyn vuoden tasossa.

Kuvassa 11 on esitetty Gröhnin laskelma eri syntymävuosiluokkien tuottoasteesta. Laskelmien pohjana on käytetty kohorttikohtaisia eläkemaksuja ja eläke-etuuksia. Mukana ovat myös kansaneläkkeet. Menneisyyden osalta laskelmassa on käytetty tilastoja, ja tulevan ajan osalta se perustuu PTS 2007-laskelmaan. Lopullinen tuottoaste voidaan laskea vasta sitten, kun viimeinen kohortin jäsen on kuollut.

Kuva 11. Eläkejärjestelmän reaalin tuottoaste (%) syntymävuoden mukaan.

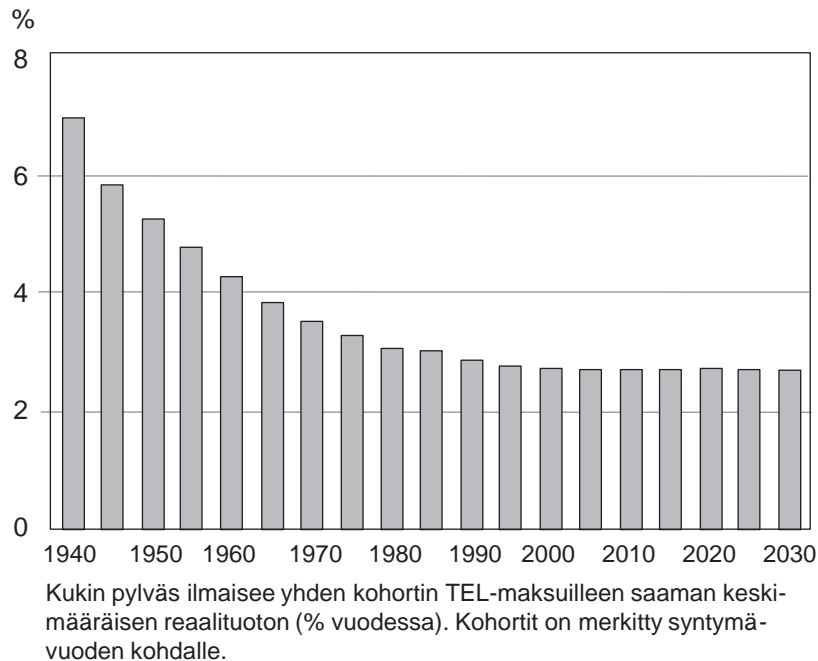
Lähde: Jukka Gröhn: Lakisääteisen eläkejärjestelmän etuudet ja rahoitus iän mukaan ja sukupolvittain. Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 2008:1. <http://www.etk.fi/Binary.aspx?Section=42845&Item=61622>.

1940-luvulla (ja sitä ennen syntyneiden) tuottoaste on huomattavan korkea. Tämä johtuu siitä, että näiden sukupolvien aikana eläkejärjestelmä on ollut vielä kypsyä vaiheessa. 1970-luvulla syntyneelle tuottoastearvio on runsaan kahden prosentin luokkaa. Näillekin ikäluokille tuottoaste on positiivinen. Tämä johtuu siitä, että laskelmissa oletetaan palkkasumman kasvavan ja sijoitusten tuotolle saatavan positiivista reaalituottoa.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos (ETLA) on käytössään olevalla eläketurvaa mallintavalla kansantalouden tasapainomallilla (FOG-malli) saanut samantapaisia tuloksia. Gröhnin tutkimukseen verrattuna ETLAn saamat tuottoasteet ovat kauttaaltaan korkeammat. Syynä on se,

että Gröhnin laskelmassa ovat mukana (sekä työnantajan että työntekijän) kansaneläkemaksut ja kaikki työeläkkeet. ETLAn laskelmassa on mukana TyEL ja historian mallintamista ei siinä ole tehty yhtä tarkasti.

Kuva 12. Sukupolvittainen tuottoennuste ETLAn mallin mukaan.

Lähde: Korkman ym.: Hyvinvointivaltion rahoitus – riittävätkö rahat, kuka maksaa? ETLA 2007.

Aktuaarisen oikeudenmukaisuuden periaatteena on joskus pidetty sitä, että eri kohorttien tuottoaste on sama. Käytännössä tällaista tilannetta ei voida saavuttaa. Lisäksi sukupolvien oikeudenmukaisuuskysymyksiä tarkasteltaessa huomioon tulee ottaa huomattavasti laajemmat asiat (esimerkiksi muiden julkisen vallan toimien kuin eläketurvan vaikutus ja historiallisesti ainutkertaiset eri sukupolviin eri tavalla vaikuttaneet tapahtumat).

Eläkejärjestelmään tehtävät merkittävät muutokset muuttavat eri kohorttien tuottoastearvioita. Tuottoastelaskelmat ovatkin hyödyllisimmällään arvioitaessa mahdollisten eläketurvaan tehtävien muutosten sukupolvivaikutuksia.

5 Yhteenvetoa mittareista

Seuraavassa on tiivistetty taulukkomuotoon esitettyjen mittareiden eräitä ominaisuuksia.

Työuran pituuden mittaaminen: eläkealkavuuksiin perustuvien mittareiden vertailua				
	Eläkkeelle-siirtymisiän odote	Eläkkeellesiirtymisiän odotteen ositus 25–61 vuotiaiden ja 62-vuotiaiden odotteeseen	Työkyvyttömyyseläke-alkavuus	Työuran työkyvyttömyysriski
Mitä mittaa	Eläkepolitiikan kannalta keskeinen: kuvaa keskimääräistä ikää jolloin henkilö siirtyy maksajasta eläkkeelle.	Jakaa odotteen työkyvyttömyyseläke- ja vanhuuseläkeikäalueilla tapahtuvaan eläkkeellesiirtymiseen.	Kuvaa riskiä (todennäköisyyttä) joutua työkyvyttömyyseläkkeelle tiettyinä vuosina.	Kuvaa työkyvyttömyyksi joutumisen riskiä koko työuran ajalta.
Luotettavuus	Hallinnolliset ja rekisterimuutokset vaikuttavat.	Hallinnolliset ja rekisterimuutokset vaikuttavat.	Hallinnolliset ja rekisterimuutokset vaikuttavat.	Hallinnolliset ja rekisterimuutokset vaikuttavat.
Saatavuus	Seuraavan vuoden alussa.	Seuraavan vuoden alussa.	Seuraavan vuoden alussa.	Seuraavan vuoden alussa.
Reagointi muutoksiin	Nopeasti ja oikea-aikaisesti	Nopeasti ja oikea-aikaisesti	Nopeasti ja oikea-aikaisesti	Edellisiä hitaammin
Suhdanneherkkyys	Keskimääräinen	Keskimääräinen	Vähäinen	Vähäinen
Potentiaalinen kehittämistarve	Tuotannossa	Luvut olemassa	Luvut olemassa	Luvut olemassa
Muita näkökohtia	Yhdistettävissä PTS-laskelmien meno-, maksu-, ja eläketasoihin.	Yhdistettävissä PTS-laskelmien meno-, maksu-, ja eläketasoihin.	Yhdistettävissä PTS-laskelmien meno-, maksu-, ja eläketasoihin.	Yhdistettävissä PTS-laskelmien meno-, maksu-, ja eläketasoihin.

Muiden työuran pituuden mittareiden vertailua				
	Työllisyysaste	Työllisen ajan odote	Työskentelyvuosien lkm	Eläkkeellä olevien osuus ikäryhmittäin
Mitä mittaa	Talouspolitiikan kannalta keskeinen: mittaa työhön osallistumisen astetta.	Kuvaa hyvin työuran pituutta tarkasteluvuoden tilanteen perusteella.	Kuvaa tietyssä vuonna (tietylle eläkkeelle) siirtyneiden työuran kesto. (Työurat = työeläkevakuutetut vuodet.)	Mittaa työssä olemisen "kääntöpuolta".
Luotettavuus	Riippumaton hallinnollisista muutoksista. (työvoimatutkimus)	Riippumaton hallinnollisista muutoksista. (työvoimatutkimus)	Hallinnolliset ja rekisterimuutokset vaikuttavat.	Hallinnolliset ja rekisterimuutokset vaikuttavat jonkin verran.
Saatavuus	Seuraavan vuoden alussa	Seuraavan vuoden alussa	Voidaan arvioida erillisin tutkimuksin.	Seuraavan vuoden alussa
Reagointi muutoksiin	Nopea	Nopea	Edellisiä hitaammin	Nopea
Suhdanneherkkyys	Suuri	Suuri	Vähäinen	Vähäinen
Potentiaalinen kehittämistarve	Eri ikäryhmien työllisyysasteista voidaan kehittää hyviä mittareita myös työurien pituutta silmälläpitäen.	Ei tuotannossa. Vaatii useita täsmennyksiä.	Ei tuotannossa.	Mittareita ei ole sovittu.
Muita näkökohtia	Yhdistettävissä PTS-laskelmien meno-, maksu-, ja eläketasoihin.	Laskettavissa esimerkiksi eläkkeelläoloajan odote.	Voidaan eritellä monipuolisella tavalla.	Yhdistettävissä PTS-laskelmien meno-, maksu-, ja eläketasoihin.

Työeläkkeiden tason mittareiden vertailua ²⁰					
	Keskieläkkeen reaaliarvo	Keskieläke suhteessa keskipalkkaan	68-vuotiaan keskieläke suhteessa keskipalkkaan	Korvaus-suhde	Köyhyysaste
Mitä mittaa	Kuvaa eläkkeiden tasoa kiintein hinnoin (ennen veroja)	Kuvaa eläkkeiden suhteellista tasoa. Soveltuu pitkän aikavälin tarkasteluun eläkkeen reaaliarvoa paremmin.	Kuvaa tiettyä vuonna syntyneen ja 68 vuoden iän saavuttaneen kohortin eläkkeiden suhteellista tasoa.	Kuvaa henkilön eläkettä suhteessa hänen eläkettä edeltävään ansiotasoonsa.	Kuvaa käytävissä olevien tulojen avulla määritellyn köyhyysrajan alapuolelle jäävien väestöosuuksia.
Luotettavuus	Ei ongelmia	Ei ongelmia		Ei ongelmia	Ei ongelmia
Saatavuus	Noin vuoden viive.	Noin vuoden viive.		Vaatii erillisen tutkimuksen. Viive huomattava.	Noin 1,5 vuoden viive.
Suhdanneherkkyys	Keskimääräinen	Keskimääräinen		Vähäinen	Keskimääräinen
Muita näkökohtia	Yhdistettävissä PTS-laskelmien maksu- ja menotasoihin.	Yhdistettävissä PTS-laskelmien maksu- ja menotasoihin.	Yhdistettävissä PTS-laskelmien maksu- ja menotasoihin.		

20 Kvasikorvaussuhdetta ei esitellä tässä taulukossa.

Rahoituksen mittareiden vertailua					
	Työeläkemak- sut/menot suhteessa palkkasum- maan	Eläkevarat suhteessa palkkasum- maan	Rahastointi- aste	Maksutason ja pitkällä aikavä- lillä kestävän maksutason erotus	Jakojärjes- telmävastuu
Mitä kuvaa	Kuvaa menoja ja maksuja suhteessa niiden perustana olevaan palkkasummaan.	Mittaa ennak- korahastoinnin suuruutta.	Kuvaa eläke- varojen suhdetta siihen, kuinka paljon varoja tulisi olla, jos eläkkeet olisi täysin rahas- toitu. Matala rahastointiaste ei välttämättä ole merkki rahoituksen epätasa- painosta.	Kestävä mak- sutaso kuvaa pitkän aikavälin maksutasoa, johon ei sisälly nousupainetta. Tätä verrataan vallitsevaan maksutasoon.	Kuvaa kart- tuneiden eläkeoikeuksien arvoa vähen- nettynä eläke- varojen määrällä eli implisiittistä eläkevelkaa.
Luotetta- vuus	Ei ongelmia	Ei ongelmia	Ei ongelmia	Ei ongelmia	Ei ongelmia
Saatavuus	Laskettavissa noin vuoden viiveellä.	Laskettavissa kuten menot ja maksut.	Laskettavissa kuten menot ja maksut.	Laskettavissa kuten menot ja maksut.	Laskettavissa kuten menot ja maksut.
Suhdanne- herkkyys	Keskimääräi- nen	Keskimääräi- nen	Keskimääräi- nen	Keskimääräi- nen	Keskimääräi- nen
Muita näkö- kohtia	Yhdistettävissä PTS-laskelmien maksu- ja menotasoihin. Julkisen sek- torin maksut ja eläkevarat eivät ole mukana ETK:n PTS- laskelmissa, ovat julkisen sektorin lai- tosten kanssa sopimisen ja ison kehitystyön jälkeen liitettävissä laskelmaan.	Kuten menot ja maksut.	Kuten menot ja maksut. Rahastointiaste ja vastaavat tunnusluvut riippuvat voimakkaasti valitusta dis- konttokorosta.	Mittarin arvo riippuu käytetystä pro- jektista.	Kuten menot ja maksut.

Eläketurvan sukupolvittaisen kohtaannon mittari	
	Eläkemaksujen tuottoaste
Mitä mittaa	Ei kuvaa vain rahoitusta, vaan etuuksien ja maksujen suhdetta ikäluokittain. Sopii tulevaisuuden osalta paremmin politiikkamuutosten kohorttivaikutusten arviointiin
Luotettavuus	Kyse on aina arvioista. Työläs ja tutkimuksellisesti vaativa. Tutkija joutuu tekemään tuloksiin vaikuttavia ratkaisuja.
Saatavuus	Karkeita arvioita voidaan laskea malleilla. Tarkempi kuva edellyttää tutkimusta.

SE SELVITYKSIÄ

Eläketurvakeskus (ETK) on työeläketurvan kehittämisen ja toimeenpanon lakisääteinen yhteistyöelin ja työeläkkeisiin erikoistunut tietotalo. Eläketurvan arviointia, kehittämistä ja seurantaa varten se tuottaa taustaselvityksiä eläketurvasta ja sen rahoituksesta.

Pensionsskyddscentralen (PSC) är ett lagstadgat samorgan och sakkunnig inom verkställigheten och utvecklingen av arbetspensionsskyddet samt informationen om det. Pensionsskyddscentralen producerar bakgrundsinformation om pensionsskyddet och pensionsfinansieringen för bedömningen, utvecklingen och uppföljningen av arbetspensionsskyddet.

The Finnish Centre for Pensions (ETK) is a statutory co-operation body for the development and implementation of earnings-related pension provision and an expert on pension insurance. For the evaluation, development and monitoring of pension provision, the Centre produces background surveys on pension provision and its funding.

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 010 7511

Faksi (09) 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tfn 010 7511

Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions**www.etk.fi**

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS

Finland

Tel. +358 10 7511

Fax +358 9 148 1172